

מה יכולים נושאי מגן דוד ללמוד מנושאי הצלב?

תמלכת הפרינקים

היה הרבה מן החוצפה במחזה שהוקרן לפני שבר עיים בטלוויזיה. אל האולפן הזמן אחד מגדולי המומחים, כדי לשוחח על אחת החמורות שבשאלות גורלנו. מול המומחה הושב מראיין סימפאטי, שלא היה לו מושג על מה הוא שח. מאחורי המומחה ביצבצו, כל עת הראיון, פניה התמודות של נערת-זוהר, ששום מחשבה אנושית לא נגעה בהן מעולם.

הפרופסור יהושע פראור הוא מומחה חשוב מאד להיסטוריה של ממלכת-הצלבנים, ויש הרבה עניין בדבריו, כשהוא מחווה את דעתו על השאלות המרפפות בחלל המדינה מאז יומה הראשון:

מה יש לנו לצלבניות? האם קיים דימיון בין הציונות והצלבנות? מה משותף להן ומה מפי ריב ביניהן? מה ניתן להפיק מניסיונם המפוי אר וסופם המר של נושאי-הצלב?

מובן, היתה הפרדה בין הנוצרים שבאו מאיי רופה לבין הנוצרים מכני עדות-המזרח. הבדל זה היה סוציאלי, והוא נכע מעצם מהותו של המישטר האיורדלי, שהבטיח פער חברתי בין האדונים ובין העם העובד.

אולם למרות כל ההבדלים החברתיים והעדתיים, היתה קיימת האחדות היסודית של מאמיני-ישו, מול המוסלמים והיהודים.

הטענה הנוחה, על אודות ההבדל התהומי בין הצלבנים והציונים, פשוט מופרכת מיסודה.

מובן שלא תיתכן אנאלוגיה פשוטה, ולא כל שכן אוטומטי, בין מדינת-ישראל, בעלת המישטר החברתי המודרני, ובין המדינה הצלבנית, שהיתה אמנם מודרנית מאד בשעתה, אך שהיתה שייכת, כמוכח, לימי הביניים.

אולם מעבר להבדלים, מעניין לראות שי המדינה הצלבנית היתה מורכבת משלוש שכבות, הדומות להפליא לשלוש השכבות בארץ ישראל של ימינו אלה.

בראש רבצה השיכבה השלטת, שהיתה מורכבת כולה מן העולים שבאו מאירופה, "הפראנקים". גם בראש החבר רה הישראלית מתנוססת צמרת חברתית המורכבת כימעט כולה על תהרת האשכנזים, "עולי אירופה ואמריקה הצפונית".

מתחתיה היתה קיימת בממלכת-ירושלים שיכבה עבה של הנוצרים בני עדות-המזרח, שהיו מנוצלים ומדוים כאים, ללא ייצוג של ממש בשלטון. הפראנקים בזו למינהגיהם ולתרבותם. האם זה מוכיר לנו משהו? בתחתית הסולם היתה השיכבה השלישית — האוכי לוסיה המוסלמית הכבושה, שעשתה את העבודה השחורה והיתה משוללת כל זכות שהיא. זו החזיקה מעמד, סבלה והמתינה ליום שבו יתאחדו אחיהם שמעבר לגבול, יאזרו כוח וישליכו את הנוצרים השנואים לים.

התיאור הזה מצביע מיד על נקודות-ההתרופה של הממלכה הצלבנית — והוא עוזר לנו לחשוף את נקודות-ההתרופה שלנו.

קודם-כך, יש השיבות מברעת למעמדם של "בני עדות המזרח" — כאז כן עתה.

ההתנשאות האירופית של הצלבנים מנעה את מיווגה האמיתי של החברה הנוצרית, ואת התהוותו של עם צלי בני מאחד. במרוצת הדורות איבדו בני עדות-המזרח את זיקתם למדינה הנוצרית, שבה לא ניתן להם חלק הוגן. היתה זאת אחת הסיבות להתפרקות הפנימית של הממלכה. סכנה זו מאיימת גם על מדינת-ישראל, ודווקא דוגמת הצלבנים צריכה לעזור לנו להבין את מלוא חומרתה. מוטב להתמודד עם הכעויה עכשיו — כי בעוד דור או שניים זה עתה להיות מאוחר מדי.

אשר לאוכלוסיה הערבית — נכון הוא שהציונים, בניגוד לצלבנים, הטיפו תחילה לעבודה עצמית, לחק לאות עברית ולסיראמיה חברתית בריאה. בכך היה הבדל גדול.

היה, כי כיום התהליך הוא הפוך, והערי בים מתחילים למלא בחברה שלנו את ארעי התפקיד שמילאו גם בחברה הצלבנית — התפי קר של חטכי עצים ושואבי מים, פועלי-בניין ועובדי-ארמה שכירים, ואילו בני-הציונים, כמו בני-הצלבנים בשעתו, הופכים בעטי-האחוות ואיליהן.

ההיסטוריה אינה חייבת לחזור על עצמה. היא מעשה ידי אדם, והאדם מסוגל ללמוד, להבין, לשנות. הפרשה המתרת של שילטון הצלבנים בארצנו — פרשה של 200 שנות הרפתקות, קרבות, בניין, מיסחר ויצירה תרבותית — היא חומר-לימוד מאלף ביותר. לא נרויח דבר אם נתחמק מן העימות עימה.

מי שקורא את שגיאות הצלבנים, יקד לו להימנע מלחזור עליהן בימינו.

אין לזלזל בצלבנים. הם היכו שרשים עמוקים בארץ, אהבו ונאחו בה. הם נעקרו מפני שנשארו גוף זר במרחב עויין, ונאלצו להיות במשך 200 שנה על חרבים ועל סיוע מבחוץ. לכן הידלדלו מבפנים והיו חשופים לסכנות מבחוץ.

השרשים שלנו בארץ עמוקים יותר, ודבקו תנו בה חזקה יותר. ייתרנו יהיה מובטח דודי ריידורות — בתנאי שדרכנו האומית והחבי רתית, המרחבית והרוחנית תהיה הפוכה.

היא תופעה שולית. הפורה קיימת ומשגשגת. האומה הישראלית הפכה אחת מקיבוצי העם היהודי, אך לא הגדול שבהם, וגם לא הפורה ביותר.

מדינה שקמה בתנאים כה מיוחדים, אינה יכולה לה ית בחלל רוחני ריק, עטופה בקרעי אידיאולוגיה מת בלה. כדי לחיות במציאות החדשה, זקוקה המדינה להג דרה אידיאולוגית שתאפשר לה להשתלב במרחב הגיר אוגרפי שלה, ולמלא בו תפקיד דינאמי.

האידיאולוגיה החדשה יבונה להיות צויה נית, אך תהיה זאת כוודאי ציונות שונה מזו שהריכה את נושאי-מגן-דוד המקוריים.

הצלבנים נכשלו במשימה זו, ועל כן התמוטטה מדי-נתם. אם תלמד ישראל לקח זה, תחיה ותשגשג.

פראור לא אמר זאת. איני יודע אם הוא מעז להרהר בכיוון זה. באותו ראיון לא היה מי שישאל אותו.

עומת זאת חזר פראור בפה מלא על הטענה המור באת תמיד כהוכחה ניצחת להבדל העצום שבין הצלי בנים והציונים.

אמר פראור: הצלבנים סבלו מ"נחיתות דמוגרפית".

הם היו תמיד מיעוט קטן בארץ. לא היתה חקלאות צלי-בנית. לא היתה גם מלאכה צלבנית.

הייתכן הבדל גדול יותר? הנה אנחנו, הישראלים, מהווים רוב בארץ. יש חקלאות ציונית מפוארת, וגם במלאכה רב הישגנו.

כך מתמוטט כל ההשוואה. האמנם?

בחקלט לא, כי כל הטעוין הזה מבוסס על פעוד אינטלקטואלי ועל פריכה עובדתית.

כמו להטוט על הבמה, משחק טענה זו בכמה כדור רים, מחליפה אותם במהירות הבוק, כך שיען הצופה התמים אינה מבחינה בתעלול.

כדי להוכיח את הטענה, נאציגם בעדיה דשחק בזריזות בשלושה מושגים שונים — "צלבנים", "פראנקים" ו"נוצרים", כאילו היו היינדיה.

בן שה"פראנקים" (הצלבנים שבאו מאירופה, ובעיקר מצרפת) היו מיעוט קטן בארץ, בחברה הפרי אודלית של אז הם היו השליטים, בעלי-האחוות, חיילי גייסות-השיריון והבורגנים בערים.

אולם הנוצרים היו אז רוב בארץ.

מסעי-הצלב הראשון פרץ ארצה כארבע-מאות שנים אחרי כיבוש האיסלאם. המוסלמים לא הכריחו את הנוצרים רים ויהודים להמיר את דתם, כאמה היו הנוצרים עדיין רוב בארץ-ישראל ובלבנון.

מי שמדבר רק על ה"פראנקים", ולא על הנוצרים ביכלל, יכול להשתעשע באשלייה הנוחה שהצלבנים היו מיעוט דמוגרפי קטן, ועל כן מוגרו. אולם האמת ההיסטורית היא שהמדינה הנוצרית היתה בעלת רוב דמוגרפי ראפי, והנוצרים המקומיים עסקו בחקלאות ובמלאכה ביד רחבה.

הפרופסור יהושע פראור הוא מומחה חשוב מאד להיסטוריה של ממלכת-הצלבנים, ויש הרבה עניין בדבריו, כשהוא מחווה את דעתו על השאלות המרפפות בחלל המדינה מאז יומה הראשון:

מה יש לנו לצלבניות? האם קיים דימיון בין הציונות והצלבנות? מה משותף להן ומה מפי ריב ביניהן? מה ניתן להפיק מניסיונם המפוי אר וסופם המר של נושאי-הצלב?

אפשר להעריך את אומקליבו של ירון לונדון, שקיבל על עצמו לראיין את פראור בנושאים אלה, מהיגם שהוסיף, בחיוך מלבב, שאינו יודע דבר על נושא זה. היה זה בהתר לט בהתאם למסורת הטלוויזיה הישראלית, שאינה מושיבה לעולם אדם בעל ידע ודעות מול דובר של המיסוד, שמא יחקור אותה שתייערב ויעורר מחשבה בלב הצופה.

כך היה הראיון כולו כפניה של אותה נערה ברקע: חמוד — וריק.

הפרופסור יהושע פראור היה, ונשאר, דובר מסור של המיסוד.

למיסוד זה היתה, ונשארה, תשובה אחת לכל השאלות הנ"ל: לא! לא! לא!

אין כל דימיון בין ישראל לממלכת-הצלבנים. אין מה ללמוד משגיאותיה הטראגיות.

פראור השתדל כל חייו להוכיח את הגירסה הרישית מית. בכך העמיד את עצמו מול כל חוקרי התקופה הצלי-בנית בעולם, העוסקים בהשוואה זו כימעט ללא-הרף — מי בגלוי ומי בשחית פרטיות. כמי שהיו לו כמה שיחות עם כמה מן החוקרים האלה, אני יכול להעיד על כך, והנה, אם קטנתי הטב את הנימוט הערי נות של דבריו, התגנב מין קמזוץ של ספק גם דהשקפתו של פראור. ההכחשה שדו שוב איני נה החלטית ובוטחת כפי שהיתה. הייתכן כי כסתר ליבו הושר גם פראור שיש מה להשוות?

הראור סבור כי הממלכה הצלבנית התמוטטה (אחרי מאה שנים בירושלים, ומאה שנים נוספות בעכו) ביגלל "פשיטת-רגל אידיאולוגית". אין ספק שיש בכך הרבה מן האמת.

נושאי-הצלב יצאו לדרכם וכבשו את הארץ. אחרי תלאות ויסורים שלא ייאמנו, כדי לשחרר את קבר ישו מידי הכופרים ולכונן בארץ ממלכה קדושה.

המציאות לא דמתה לחזון. הצלבנים לא היו קדושים. הם היו ערבי-רב חוטאים, הרפתקנים, קנאים, נסיר כיס תאבי-בצע ורודפי-שילטון, כמרים רודניים וסתם אני שים טובים ורגלים.

במשך שמונה דורות הפכה הממלכה, מדינה ככל המדינות, לא טובה ולא רעה מכל מדינה אחרת בת קופתה. הצלבנים התעשרו והתפנקו, השחיתות אכלה כל חלקה טובה, המריבות הפנימיות עמדו ברומו של עולם. נוצרים יראי-שמים, שבאו ארצה בהאמינם כי ימצאו כאן גוי קדוש, התאכזבו וחזרו כלעומת שבאו.

יתכן שזאת היתה הצרה העיקרית של אותו ניסיון היסטורי: אחרי שהאידיאולוגיה המקורית שלהם התבדתה, לא השכינו הצלי בנים למצוא לעצמם אידיאולוגיה אחרת. הם הידלדלו ברוחם, וכסופו של דבר התמוטטו.

האם רצה פראור לרמוז על משהו, כאשר העלה בקצה רעיון זה?

נראה שהחשפנה מזדקרת לעיניים — אלא אם כן מנסים לעצום את העיניים בכד מחיר.

האידיאולוגיה המקורית, שהביאה את המתנחלים הציוני ניים ארצה, התבססה על רעיון קיבוץ הגלילות. היה ברור לכל שעם קום המדינה היהודית, ינהרו מיליוני יהודים לארץ הנושנה-חדשה, שאר היהודים יתבללו בעמיי העולם, ויעלמו. הפורה היהודית תחדל מלהתקיים.

בתקפת יום השנה ה-100 לעליית "הביל"ויים, יזום-השנה ה-30 לקום המדינה, אין ספק שאידיאולוגיה זו לא עמדה במבחן המציאות. הרוב המכריע של היהודים, אף בארצות החופשיות ביותר, אינם באים ארצה. העלייה